

Üniversite Öğrencilerinin Düşleri*

İdris Şahin ** Necla Şahin Fırat *** Yunus Remzi Zoraloğlu ****

Öz

Bu araştırmanın amacı; üniversite öğrencilerinin sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda ne yapmak ya da ne olmak istediklerini ortaya koymaktır. Araştırma, 13 kamu üniversitesinde birinci ve son sınıf öğrencisi 1504 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler, açık uçlu soruyla toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilere dayanılarak öğrencilerin görüşleri 17 kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler, öğrenci görüşlerinin toplanma sıklığına göre sırasıyla, muhtaçlara/yardım kuruluşlarına yardım etmek; kendi işini kurmak; dünyayı gezmek; sportif, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikte bulunmak; mesleğini yapmak; yurt dışında eğitim almak; kariyer yapmak; okuduğu bölümü veya üniversiteyi değiştirmek; sınırsız olanak istememek/normal, sakin bir hayat sürdürmek; kendini geliştirmek; ideallerini gerçekleştirmek; özel üniversitede okumak; çalışmadan yaşamak; lüks yaşam sürdürmek; ülkeyi terk etmek: ülke yönetiminde söz sahibi olmak ve eğitim görmek istememektir.

Anahtar sözcükler: Düş, öğrenci düşleri, üniversite, üniversite öğrencileri

¹ 05 Haziran 2012 tarihinde elektronik olarak yayımlanmıştır.

* Bu çalışmanın bir bölümü 1-3 Mayıs 2009 tarihlerinde Çanakkale’de düzenlenen “The first international congress of educational research” te bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr., DEÜ, Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, idris.sahin@deu.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr., DEÜ, Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, necla.sahin@deu.edu.tr

**** Yrd. Doç. Dr., DEÜ, Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, remzi.zoraloglu@deu.edu.tr

The Dreams of University Students

Abstract

The purpose of this research is to discern what the university students would like to do or what they would like to be in case they had unlimited financial sources. The research was conducted on 1504 freshmen and seniors at 13 public universities. The data was collected through an open-ended question. Based on the data obtained through the research, the students' ideas were divided into 17 categories. When those categories are listed from the most frequent to the least, the following was obtained: helping those in need or the charities, establishing their own business, traveling around the world, participating in sports, social, cultural or artistic activities, performing their jobs, attending educational programs abroad, improving their positions in their careers, changing the program they are already attending, leading a normal life/not desiring unlimited opportunities, improving themselves, realizing their ideals, attending private universities, leading a luxurious life, leaving the country, having a say in the management of the country, leaving the educational programs.

Key words: Dreams, students' dreams, university, university students

Giriş

Üniversiteler, toplumsal katmanlar arasında geçiş sağlayan (Scott, 2002), araştırma yoluyla bilgi üreten, gereksinim duyulan insan gücünü yetiştiren, rasyonellik, demokratiklik, bilimsellik ve özgürlük gibi değerleri oluşturan, eleştirel düşünmeyi geliştiren yükseköğretim kurumlarıdır (Barnett, 1990; Okçabol, 2007).

Türkiye’de öğrenciler, zorlu bir yarış sonunda üniversitede öğrenim görme hakkını elde etmektedir. Üniversiteye geçiş güçlüğünden ötürü ortaöğretim öğrencileri ve ortaöğrenimini tamamlamış gençlerin önemli bir kısmı, açıkta kalmamak, bir meslek edinmek, yaşamını güvenceye almak gibi nedenlerle, düşledikleri bölümlerde öğrenim görmeyi seçmek yerine, daha az ilgi duydukları ya da hiç ilgi duymadıkları bölümleri tercih etmek durumunda kalmaktadırlar. Oysa Albert Einstein'ın "Hayal gücü, bilgi gücünden önemlidir." sözünden hareketle düşlemek, bireylerin iç dünyalarının ve yeteneklerinin zenginliği ölçüsünde gelişmelerinin başlangıç noktası olarak görülebilir.

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğünde “hayal etmek” bir şeyi zihinde tasarlayıp canlandırmak; “düşlemek” bir şeyi, bir kimseyi, bir durumu istenilen biçimde tasarlamak, zihinde canlandırmak; “düş” ise mecazi anlamda; gerçek olmayan şey veya gerçekleşmesi istenen şey olarak açıklanmaktadır (TDK, 2009). Bu çalışmada da düş, düşlemek veya hayal etmek sözcükleri bu anlamlarıyla kullanılmıştır. Bu durumda hayal etmenin veya düşlemenin, amaçlanan hedeflerle anlam bütünlüğü oluşturduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle düşlemek ya da hayal etmek ile düşünce bir bütünün ayrılmaz parçalarıdır.

Kuşkusuz insanların kendileri, ait oldukları toplum, dünyanın geleceği ve insanlıkla ilgili düşleri ya da hayalleri vardır. Bu düşlerin veya hayallerin özellikle gençlik dönemlerinde yoğunlaştığı söylenebilir. Gençlerin hayallerinin ya da düşlerinin ortaya konması, hem onların daha iyi anlaşılmasına hem de geleceğe yönelik yordamalar yapılmasına katkı sağlayabilir. Ancak Gündoğar ve arkadaşlarının (2007) da belirttiği gibi Türkiye’de üniversite öğrencilerinin yaşamı nasıl algıladıkları ve yaşam doyumlarıyla ilgili çok az çalışma yapılmıştır.

Genel anlamda genç, özelde üniversite öğrencisi, toplumsal kimlik edinme sürecini yaşayan ve toplumsal rolü belirlenme aşamasında olan kişidir. Erikson’a göre gençler, etkileşimlerinde gerçek duygularından, birbirleri hakkındaki görüşlerinden, planlarından, umut ve beklentilerinden söz ederek kim olduklarını bulmaya çalışırlar (Crain, 1987). Gençlik dönemi, genellikle insanın en dinamik, romantik, cesur, korkusuz ya da ütöpik olduğu dönem olarak görülmektedir. Bu dönem, fırtınalı bir dönemdir. Toplumda kategorik

bir ayırımı ifade eden gençlik, daha çok öğrenci statüsünde karşımıza çıkmaktadır(Şahin, 2007; Tuncay, 2000).

Günümüz Türkiye'sinde gençler her ne kadar eğitim, iş, aile kurma gibi toplumsal yapıyı yeniden üreten alanlarda, eskiden olduğundan daha çok seçenekle karşı karşıya olsalar da, içinde yaşadıkları toplumun ekonomik ve kültürel sınırları ve sunduğu olanaklar, gençlerin kimliklerini ve aidiyetlerini şekillendirmektedir. 1980 sonrası yaşanan ekonomik ve toplumsal dönüşümle ortaya çıkan yeni durum, iş bulmayı ve çalışılan işte kalmayı zorlaştırmıştır. Bu süreçte tüketim, toplumsal farklılıkları belirleyen ve temsil eden en önemli etkinlik haline gelmiştir. Bunun sonucu olarak gençlere sunulan olanaklarda daha önce olmadığı kadar ailelerinin ekonomik ve kültürel yapısı tarafından belirlenir olmaya başlamıştır. Bu dönemde bireyselliğe ve yaşam tarzlarına yapılan vurgu, sınırlayıcı toplumsal yapılardan bağımsızlaşma, kendini gerçekleştirme, hayatın öznesi konumuna gelme ve kendi tercihlerini belirleyebilmek olarak yorumlanabilir. Bu durum aynı zamanda, gençlerin yaşamlarının, pek çok alanda haberdar ya da farkında oldukları fakat ulaşamadıkları birçok seçenekle çevrilmiş oldukları bir sosyolojik çelişkiyi de ortaya koymaktadır (Alemdaroğlu, 2005). Bu bağlamda gerek gençliğin, gerekse üniversite öğrencilerinin ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal sistemden kaynaklanan kaygı ve beklentilerinin olması ve arayış içinde olmaları doğaldır. Bu durum, onların hayalleri ya da düşleri üzerinde de etkili olabilmektedir.

Kuşkusuz, her insanın kendine özgü düşleri ya da hayalleri vardır. Bu hayaller ya da düşler, insanın hem doğasına hem de sahip olduğu toplumsal ve kültürel konumuna göre farklılık gösterir. Düşlerin ya da hayallerin olmaması, bir bakıma beklentisizlik demektir. Beklentisizlik, bir taraftan duygusal, psikolojik çatışmaları geçici olarak azaltarak, bireyin iç dünyası ile dış dünya arasında denge kurmasına yardım ederken, diğer yandan kişinin yaşama seyirci kalmasına, yabancılaşmasına yol açan ve sonuçları itibariyle insanlığın geleceğine dair kaygıları arttıran bir süreç işlevi de görebilir. Düşler ya da hayaller, insanı daha güçlü ve farklı kılacak araçlar olarak görülebilirse, onları gerçek kılma yolunda atılacak adımlar da ilerlemenin kaynağı olabilir. Ancak beklentisizlik yaratan koşullar, insanların hayal etmelerine ya da düş kurmalarına ket vurabilir. Bu koşullar nedeniyle, gereksinimlere çekilen sınır bizzat kişinin kendi zihninde başlıyorsa, bireyler yalnızca "ulaşılabilir ve olanaklı" olanı hedefliyorsa, sonuçta düş kurmak ya da hayal etmek yerine verilene rıza göstermeleri ve itaat etmeleri kaçınılmaz olacaktır.

Yukarıda açıklanmaya çalışıldığı anlamıyla üniversite öğrencilerinin hayata ilişkin düşlerinin ya da hayallerinin saptanmasının, hem öğrencilerin hem de ülkenin geleceğine ilişkin beklentiler açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; üniversite öğrencilerinin sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda ne yapmak

ya da ne olmak istediklerini ortaya koymaktır. Bir başka ifadeyle, öğrencilerin yaşama ilişkin olarak ne düşlediklerini açığa çıkarmaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma tarama modelinde, nitel bir araştırmadır. Kapsamlı bir çalışmanın bir bölümünü oluşturmaktadır. Araştırma verileri “Üniversite Öğrencilerinin Beklentileri ve Sorunları” adlı ölçekte (Açıkgöz, 1988a, 1988b) yer alan “Sınırsız maddi olanaklara sahip olsaydınız yaşamınızda ne yapmak ya da ne olmak isterdiniz?” sorusu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma verileri, İzmir’deki üniversitelerde araştırmacılar tarafından, İzmir dışındaki üniversitelerde araştırmacıların iletişim kurduğu öğretim elemanları aracılığıyla toplanmıştır.

Katılımcılar

Bu çalışma Akdeniz, Cumhuriyet, Dokuz Eylül, Ege, Erciyes, Hacettepe, İnönü, Mersin, Pamukkale, Osmangazi, ODTÜ ve Yıldız Teknik üniversitelerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler 33 fakültenin 26 farklı anabilim dalında okuyan 767’si (%51) birinci sınıf, 738’i (%49) dördüncü sınıf toplam 1504 kişiden toplanmıştır. Öğrencilerin yaklaşık %51’i kız (765), %49’u (740) erkektir.

Veri Çözümleme

Veri çözümlemede içerik analizi kullanılmıştır. Bunun için veriler kavramsal ve ilişkisel düzeyde kodlanarak, belli kategorilere ayrılmıştır. Kategorilerin kendi içinde bütünlük taşımasına, araştırmanın amacına uygun ve ayırt edici olmasına özen gösterilmiştir. Kategoriler, katılımcıların ifadelerinden örnek cümleler verilerek, mantıklı ve anlaşılır bir biçimde düzenlenip, yorumlanmıştır (Bilgin, 2000; Yıldırım ve Şimşek, 2000). Ayrıca katılımcıların kategorilere katılım frekansları hesaplanmıştır. Kategorilerde verilen yüzde oranlarının toplamı, bazı öğrencilerin görüşlerini birden fazla kategoride yer alması nedeniyle yüzde yüzü geçmektedir.

İçerik çözümlemesi tekniklerinin güvenilirliği, büyük ölçüde kodlama işlemine bağlı olduğundan, veri çözümleme iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Verileri kategorilere göre kodlamada çözümlemeyi yapan araştırmacıların güvenilirliği için uyuşum yüzdesine bakılmıştır. Veriler, (tüm uyuşulan kategorilerin sayısı)/(tüm uyuşulan ve uyuşulmayan kategorilerin sayısı) = güvenilirlik katsayısı, formülünde (Miles ve Huberman, 1994) yerine konarak hesaplanmış ve uyuşum yüzdesi 0,77 bulunmuştur. Bu oranın araştırmacıların kodlama güvenilirlikleri için yeterli olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, ortak anlamlar yüklenilmeyen konularla ilgili olarak, tekrar verilere dönülmüş ve birlikte kontroller yapılarak sonuca varılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Veri çözümleme sonucunda elde edilen görüşler 17 kategoride toplanmıştır. Kategoriler, katılımcıların görüşlerinin yoğunlaştığı kategori sırasına göre aşağıda incelenmektedir.

Muhtaçlara/yardım kuruluşlarına yardım etmek, hayır işleri yapmak. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların, okul, hastane, üniversite, cami, aşevi, yurt, kadın sığınma evi, kütüphane vb. yaptırma veya bu gibi kurumlara, yoksullara, öğrencilere, yaşlılara, hasta ve kimsesizlere, sokak çocuklarına yardım etme isteklerini içermektedir. Katılımcıların ifadeleri en fazla bu kategoride yoğunlaşmıştır. Bu görüşler 224 katılımcı (%14,9) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden bazıları aşağıda görülmektedir:

İhtiyacı olanlara yardım ederdim. Yardım kuruluşları kurardım. Yardım kuruluşlarına yardım etmek isterdim. Birkaç üniversitenin bütün öğrencilerine burs verirdim. Paramı maddi durumu iyi olmayan insanların eğitimlerini tamamlamaları için harcardım. Cami, aş evi vb. gibi yapılar yaptırırdım. Okul yaptırmak/okullara yardım etmek isterdim. Kırsal alanda okullar yaptırıp köyde okuyan çocuklara maddi ve manevi destek olurdum. Bir hayır vakfı/ aş evi açmak isterdim. Fakir öğrencilere burs verirdim. Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kurumlara maddi yardımda bulunmak, oradakilere daha iyi imkanlar sağlamak isterdim. Yetiştirme yurtları, kadın sığınma evleri ve kütüphaneler yapardım. Sokak çocuklarına sahip çıkmak isterdim. Yaşlı ve kimsesizlere sahip çıkmak isterdim. Garibanlara bakardım. Her köye, kasabaya okul yapar öğretmen gönderirdim. Okul ve hastane yaptırırdım. Başkalarına eğitimlerini tamamlama yönünden maddi destek sağlardım. Yardım derneklerinde çalışırdım.

Katılımcıların yapmak istedikleri en çok “Muhtaçlara/yardım kuruluşlarına yardım etmek, hayır işleri yapmak” kategorisinde toplanmıştır. Bu bulgu yardımseverliğin, bireycilik yerine toplulukçuluğun, bencillik yerine diğerkâmlığın göstergesi olarak düşünülebilir. Katılımcıların yardımseverliğe bu denli vurgu yapması geleneksel-toplumsal değerlerle düşünme biçimini ifade etmektedir. Bu durum ulusal kültürle açıklanabilir. Örneğin, Hofstede’in araştırmasında Türkiye kültürü “toplulukçu” bulunmuştur (Aycan, 1998). Daha sonra yapılan birçok araştırmada da aynı sonuca ulaşılmıştır (Baltaş, 2001; Duran, 2002; Erdem, 1996).

Kendi işini kurmak. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda katılımcıların şirket, fabrika, eğitim kurumu, işyeri vb. sahibi olmak istediklerini anlatmaktadır. Bu kategorideki görüşler 206 katılımcı(%13,7) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden bazı örnekler aşağıda verilmektedir:

Kendime ait laboratuvar açmak isterdim. Kendi işimi kurmak isterdim. Çok kapsamlı bir sağlık merkezi kurardım. Büyük bir zayıflama merkezi

açardım. Fabrikatör olurdum. Kendi üniversitemi kurardım. Dershane açıp kendi işimi kurardım. Otel işletmeciliği yapmak isterdim. Microsoft'u satın almak isterdim. Cerrah olup kendime bir hastane açmak isterdim. Kendi TIR'ımı alıp, taşımacılık yapardım. Bilgisayar mühendisi olarak kendi firmamı kurmak isterdim. Müteahhit olmak, parayı işletmek isterdim. Bir şirket kurardım. Ticaret yapardım. Kendi holdingimi kurmak isterdim. Doğu'da büyük fabrikalar kurardım. Büyük bir holding kurup başına geçmek, yatırım yaparak istihdam sağlamak, ülkedeki teknolojiyi geliştirmek isterdim.

Görüşleri bu grupta toplanan katılımcıların bağımsız çalışmayı yeğledikleri, güçlü olmak ve çalışma yaşamlarını yönetmek istedikleri, emir almaktansa emir vermeyi tercih ettikleri, başka bir ifadeyle işlerinin patronu olmak istedikleri söylenebilir. Sosyo-ekonomik açıdan bakıldığında katılımcıların %13,7'sinin kendi işini kurarak işveren olmak istemesi, toplumda geçerli olan ekonomik yapının bir yansıması olarak da görülebilir.

Dünyayı gezmek. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların dünyayı dolaşarak farklı kültürleri, dilleri, ırkları, yemekleri tanıma, tarihi ve turistik yerleri gezip görme ve inceleme yapma gibi amaçlarla gezmeye isteklerini ifade etmektedir. Bu kategorideki görüşler 172 katılımcı (%11,4) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden bazıları aşağıdadır:

Dünya turuna çıkardım. Sürekli gezmek ve bilgi dağarcığıma yeni bilgiler ve deneyimler katmak isterdim. Kaşif veya gezgin olmak isterdim. Dünyayı dolaşıp tüm dilleri incelerdim. Dünyayı dolaşmak farklı kültür ve ırktaki insanları, yemekleri tanımak isterdim. Dünyayı dolaşıp bölümümle ilgili araştırmalar yapardım. Dünyanın bütün tarihi yerlerini dolaşırdım. Bütün dünya ülkelerini gezmek ve kültürlerini tanımak isterdim. Dünyanın yedi harikasını görmek isterim. Dünyadaki bütün madenleri gezerdim. Dünyayı dolaşıp belgesel çekerdim.

Bu kategorideki görüşler, insanoğlunun yaşadığı gezegeni tanıma arzusundan kaynaklanmış olabilir. Günümüz dünyasında yeryüzünde turistik amaçlı hareketliliğin giderek arttığı gözlenmektedir. Bu durumu gözlemleyen öğrencilerin dünyanın değişik yerlerini, topluluklarını, kültürlerini tanıma, gezip görme isteği olağan bir durum olarak karşılanabilir. Ancak mevcut olanaklarla bunu gerçekleştirme şansı olmayan katılımcıların maddi olanaklara sahip olmaları durumunda bu hayallerini gerçekleştirmek istedikleri anlaşılmaktadır.

Sportif, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikte bulunmak. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların sportif, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikte bulunmayı ve bu tür etkinliklerin yapılabileceği alanlar açmayı istediklerini belirtmektedir. Bu kategorideki görüşler 137 katılımcı (%9,1) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden bazıları şunlardır:

Resim, bilgisayar ve aerobik kursuna giderdim. Sanatla uğraşmak, sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılmak, sergiler açmak isterdim. Heykeltıraş/ressam olmak isterdim. Belgesel çekerdim. NBA'de basketbol oynamak isterdim. Tenisçi olmak isterdim. Formula-1 pilotu olurdum. Film yapımcısı olurdum. Yayınevi kurup dergi çıkarırdım. Müzisyen olmak isterdim. Özgür araştırmalar vakfını kurardım. Basketbol antrenörü veya spor yazarı olurdum. Spor tesisleri kurardım. Dünyada sayılı kütüphanelerden birine sahip olurdum. Bir futbol kulübü satın alıp başkanlık yapardım. Amatör bir futbol kulübü kurup çalıştırıcı, oyuncu, başkan olurdum. Özgürce resim yapardım. Futbolcu olmak isterdim. Tiyatro ile uğraşıp tiyatro okulları açardım. Sanat merkezi açardım. Spor muhabiri olurdum. Dünyaca tanınmış bir tiyatro oyuncusu olmak isterdim. Stilist olmak isterdim. Her gün sinemaya giderdim. Doğa sporlarıyla ilgilenirdim. Dansçı olurdum. Bir rock grubu kurup, davul ve klavye çalardım. Ünlü bir yazar olmak isterdim.

Bu ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla öğrenciler, sportif, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikleri gerçekleştirecekleri ve kendilerini ifade edebilecekleri ortamlara gereksinim duymaktadır. Yaşama anlamlılık kazandıran gezi, spor, sanat gibi değişik alanlarda etkinlikte bulunmak, hem toplumsal yaşam hem de bireysel gelişim açısından önemlidir. Bu tür etkinlikler için üniversiteler, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı adı altında birimler oluşturup kaynak ayırmasına karşın, gereksinimleri karşılamakta yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Oysa üniversiteler bu tür olanakları öğrencilere ne kadar çok sağlarsa, onların doyumuna ve kendilerini çok yönlü geliştirmelerine de o kadar çok katkı sağlayabilir. Kazgan'ın (2004), araştırmasında "Gençler niçin eğitim görmeli?" sorusuna; katılımcıların %41,3'ünün "Bilgi ve genel kültür kazanmak" yanıtını vermesi bu durumu desteklemektedir.

Mesleğini yapmak. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların halen okudukları bölümü bitirerek, mesleklerini yapmak istediklerini göstermektedir. Bu kategorideki görüşler 128 katılımcı(%8,5) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden birkaç örnek aşağıda görülmektedir:

Yine beslenme ve diyet uzmanı olmak isterdim. Bölümümle ilgili araştırmalar yapardım. Yine aynı mesleği seçerdim. Yine gemi mühendisi olmak isterdim. Mesleğimde ilerlemek isterdim. Aynı mesleğimi yapardım.

Katılımcıların %8,5'inin okuduğu bölümü bitirerek mesleğini yapmak istemesi, bunların okudukları alandan memnun olduklarını göstermektedir. Bu sonuç bu katılımcıların ilgi duydukları ve sevdikleri bir alanda öğrenim gördüklerini ve yine bu alanda çalışmak istedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu kişilerin öğrenimlerini tamamlayarak mezun oldukları alanda çalışacakları ve mesleki yönden de doyum sağlayacakları öngörülebilir. Yapılan bir araştırmada, "Gençler niçin eğitim görmeli?" sorusuna karşılık; katılımcıların

%20,5'i "İyi bir iş bulmak", yanıtını vermiştir (Kazgan, 2004).Toplumsal yaşamda iyi bir yer tutmada bireyin yaptığı işi-mesleği, dolayısıyla da sağladığı gelir önemli olmaktadır. Kazan'ın bulgusunda gençlerin ifade ettiği eğitimin "İyi bir iş bulmak" için yapılması amacına, bu araştırmada mesleğini yapmak isteyen öğrencilerin ulaşacaklarını düşündükleri söylenebilir.

Yurt dışında eğitim almak. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların okumakta oldukları ya da ilgi duydukları alanda eğitim almak veya yabancı dil öğrenmek amacıyla yurtdışına gitmek istediklerini ifade etmektedir. Bu kategorideki görüşler 114 katılımcı(%7,6) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden bazı örnekler aşağıda verilmektedir:

Yurtdışında ekonomi üzerine iyi bir eğitim alırdım. Yurt dışında okumak isterdim. Yurt dışına gidip dilimi geliştirdim. Mimar olmak tek amacımdı, yurtdışında bu amacımı gerçekleştirdim. Yunanistan'da Yunan Dili Edebiyatı okurdum.. Önce Fransa da sanat eğitimi, sonra İtalya da sanat eğitimi alırdım. Kesinlikle yurtdışında endüstri ürünleri tasarımı okurdum. İngilizce ve Almancayı kendi ülkelerinde öğrenirdim. Yale Üniversitesi'nde siyaset bilimi okumak isterdim.

Katılımcıların %7,6'sının yurtdışında eğitim görmek istemesi, ülkedeki yükseköğretimi veya öğrenim gördükleri üniversitenin eğitimini yeterli görmedikleri ya da daha nitelikli eğitim almak istedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç aynı zamanda bir doyumsuzluk ifadesidir. Öğrenci doyumu, üniversitenin öğrenci üzerindeki etkisini değerlendirmek için mükemmel bir araç olarak görülmektedir (Umbach ve Porter, 2002). Bu alanda yapılacak çalışmalarla öğrencilerin doyumsuzluklarının nedenleri saptanarak, düşlediklerine daha yakın bir eğitim ortamı oluşturulabilir.

Kariyer yapmak. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların mesleğinde en iyi olmak veya lisansüstü eğitim yapmak istediklerini göstermektedir. Bu kategorideki görüşler 106 katılımcı(%7,1) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden bazıları aşağıda görülmektedir:

Yurt dışında mastır-doktora yapmak isterdim. Mesleğimde en iyi olmak için bütün imkanlarımı kullanırdım. Resim alanında yükselmek ve akademik kariyer yapmak isterdim. Akademik kariyer yapardım. Eğitimde zirvede olmak için, teknik donanım için harcama yapardım. Tarih mastırı yapıp kitap yazardım. Profesör olmak istiyorum. Doktora yapmak istiyorum. İşine hakim ve güçlü bir yönetici olmak isterdim.

Katılımcıların %7,1'inin kariyer yapmak istemesi, onların bölüm tercihinde isabetli seçim yaptıklarını ve amaçlarını net belirlediklerini akla getirmektedir. Kariyer yapma isteği; bireyin toplumsal konum olarak daha iyi durumda olma, çevresinden daha çok saygı görme, kendisine daha iyi iş olanakları sağlama, uzmanlaşma vb. isteklerinden kaynaklanmış olabilir. Yüksek Öğretim Kurulu tarafından yapılan bir çalışmaya göre öğrencilerin %60'ı lisansüstü eğitim

almayı hedeflemektedir (YÖK, 1998). Bu durum, lisans öğreniminin “mesleğe hazırlanma” da yeterli görülmemesinden kaynaklanabilir. Buna bağlı olarak öğrenciler beklentilerini karşılamak umuduyla, lisansüstü öğrenime yönelebilirler. Başka bir bakış açısıyla son yıllarda lisansüstü eğitim veren kurumların çoğalması; sıradan yetenek, az bilgi ve çalışmayla yüksek lisans/doktora yapılabileceğinin düşünülmesi gibi etkenlerin de bu sonuçta rolü olabilir.

Okuduğu bölümü veya üniversiteyi değiştirmek. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların okudukları bölümden veya üniversiteden memnun olmadıkları ya da bir başka alana ilgi duydukları için okudukları bölümü, üniversiteyi değiştireceklerini ifade etmektedir. Bu kategorideki görüşler 104 katılımcı(%6,9) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden bazı örnekler aşağıda görülmektedir:

Tekrar sınava girmek ve hayalim olan tıp okumak isterdim. Bilgisayar mühendisliği okurdum. İstedğim bölümü okurdum. Endüstri mühendisliği okurdum. İyi bir üniversitede mimarlık okurdum ve mimar olurum. Konservatuarda okumak, müzik okulu açmak isterdim. Edebiyat okurdum. Felsefe okumak isterdim. Havacılık mühendisliği okumak ve havacılıkla ilgilenmek isterdim. Eczacılık okuyup çok güzel bir eczane açardım. Deniz subayı olmak isterdim. Veteriner ya da arkeolog olmak isterdim. Genetik mühendisi olmak isterdim. Sanat tasarımı veya grafiker olurum. Resim eğitimi alıp ressam olurum. Konservatuarda tiyatro eğitimi almak tiyatro açmak isterdim. Tekstil üzerine tasarım yapardım. Uzay bilimiyle ilgilenirdim. Dış hekim olmak isterdim. Elektrik-elektronik mühendisi olmak isterdim. Daha iyi bir şehirde okumak isterdim.

Katılımcıların %6,9'unun okuduğu bölümü veya üniversiteyi değiştirmek istemesi, eğitimde bir arayışın veya doyumsuzluğun göstergesi olarak görülebilir. Öğrencilerin üniversiteyi tercih etmelerinde, tercih edilen üniversitedeki eğitiminin kalitesi ve bu üniversitenin mezunlarının kolay iş bulma olanağı, üniversitenin bulunduğu kent, öğrencinin sosyo-ekonomik koşulları gibi pek çok etken rol oynamaktadır. Gündoğar ve arkadaşlarının (2007)da belirttiği gibi üniversitede bir programa yerleştirilmiş olmak, öğrenci ve ailesi tarafından neredeyse öğrencinin “hayatının kurtarılması” olarak algılanmaktadır. Bu durumda katılımcıların %6,9'unun okuduğu bölümü veya üniversiteyi değiştirmek istemesi, bu öğrencilerin ilgi duymadıkları bir alanda veya üniversitede öğrenim gördüklerini akla getirmektedir. Nitekim son yıllarda yapılan pek çok araştırmada öğrencilerin önemli bir kısmının, üniversite mezunu olabilmek için, ilgi duydukları alan yerine, yaşamlarını güvenceye almak ya da açıkta kalmamak korkusuyla ilgi duymadıkları bir bölümü tercih ettikleri saptanmıştır (Çitil ve arkadaşları, 2006; Erdoğan ve arkadaşları, 2005; Gündoğar ve arkadaşları, 2007; Şanlıer ve Şener, 2001; Yaylalı ve arkadaşları, 2006).

Bu durum öğrencilerin mesleki yaşamlarını, dolayısıyla tüm yaşamlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Bireylerin yetenekli olduklarına inandıkları ve ilgi duydukları alanda yetişmemeleri, bireysel olduğu kadar toplumsal ve ekonomik yarar açısından da istendik bir durum değildir. Yapılan bir araştırmada, okuduğu bölüme açıkta kalmamak için girdiğini düşünen öğrencilerin yaşam doyumu, eğitim doyumu ve öğretim üyeleriyle ilişkilerinden hoşnutluklarının, o bölümü özellikle istedikleri için okuduğunu düşünen öğrencilere göre daha düşük; umutsuzluk ve depresyon düzeylerinin ise daha yüksek olduğu saptanmıştır (Gündoğar ve arkadaşları, 2007). Öğrencilerin okudukları bölümü tercih nedenleri arasında üniversiteyle ilişkisiz etkenlerin de önemli ölçüde etkili sayılmasının nedenlerini öncelikle sınav sisteminde, işsizlik, saygınlık vb. nedenlerin zorlamasında, “nasıl olursa olsun bir fakülte mezunu olma” eğiliminde ve üniversite öncesi rehberlik hizmetinin yetersizliğinde aramak gerekir.

Sınırsız olanak istememek/normal, sakin bir hayat sürdürmek. Bu kategori, iyi bir insan olmayı, mutlu bir yuvada sevdikleriyle sade bir yaşam sürdürmeyi, sınırsız parayı reddetmeyi, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda yaşam biçiminde herhangi bir değişiklik yapmama isteğini vb. anlatmaktadır. Bu kategorideki görüşler 84 katılımcı (%5,6) tarafından dile getirilmiştir. Bu ifadelerden bazıları aşağıda verilmektedir:

İyi bir diyetisyen olup normal bir yaşam sürerdim. Sadece iyi bir vatandaşı ve insan olmak isterdim. Öğretmen olmak ve kendime ait evim olsun yeter! Her istediğimin olmasını istemem, mutlu olamam. Çok yüksekte gözüm yok iyi bir mesleğim olsun yeter. Sakin bir hayat istiyorum. Sınırsız maddi olanaklara sahip olmak istemem. Hayatımdan memnunum, maddiyat önemsiz.

Bu görüşleri dile getirenlerin yaşam amaçlarının sadeliği dikkat çekmektedir. Bu kişilerin kanaatkâr bir kişilik özelliğine sahip oldukları söylenebilir. Bu öğrenciler, aşırı paraya sahip olmanın yaşamlarını altüst edebileceğini, sahip oldukları huzuru kaybedebileceklerini, dolayısıyla fazla paranın kendilerine mutluluktan çok mutsuzluk getireceğini düşünüyor olabilirler. Bu bulgu, Hofstede’in kültürlerarası karşılaştırma yaptığı çalışmasında, Türkiye’nin belirsizlikten kaçınmacı bir kültüre sahip olduğu;bu tip toplumlarda gençlerin ihtiyatlı bir yaklaşım sergilediği;risk almaktan kaçınmanın, bu tür toplumların en temel özelliklerinden olduğu (Şişman, 2002) yaklaşımıyla örtüşmektedir. Yine Hofstede’e (1993) göre, belirsizlikten kaçınan ülkelerde “Farklı olan tehlikelidir.” düşüncesi egemenken, belirsizliği hoş gören toplumlarda “Farklı olan merak edilir.” düşüncesi egemendir.

Kendini geliştirmek. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların çok fazla kitap okuyarak, farklı diller öğrenerek, daha iyi eğitim görerek kendilerini geliştireceklerini ve kendi kararlarını

verebileceklerini açıklamaktadır. Bu kategorideki görüşler 68 katılımcı (%4,5) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden bazıları aşağıda verilmektedir:

Kendimi geliştirdim. Farklı diller öğrenirdim. Çok fazla kitap alır, okurdum. Kişisel gelişimime istediğim gibi yön verirdim. Kültürümü artırırdım. Kendi kararlarımı kendim verirdim. Daha iyi bir eğitime sahip olmak isterdim. Dil kurslarına ve bilgisayar kursuna giderdim.

İnsanın kendini geliştirme ve kendi yaşamına ilişkin kararları verebilme isteği kadar doğal bir şey olamaz. Ancak öğrencilerin bir kısmının kendini geliştirme olanaklarından yoksun oldukları ve kendi kararlarını vermeden yoksun bırakıldıkları anlaşılmaktadır. Bu öğrenciler kendini geliştirmede ekonomik olanakların önemini dile getirmektedir. Bu kategoride yabancı dil, bilgisayar vb. kurslara katılmanın, kitap almanın yer aldığı dikkate alındığında, bu tür gereksinimlerin gerek üniversite, gerekse ailelerce yeterince karşılanamadığı anlaşılmaktadır.

İdeallerini gerçekleştirmek. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların sahip oldukları düşünce, inanç ve ideolojilerini yaşama geçireceklerini ifade etmektedir. Bu kategoride yer alan görüşler 54 katılımcı(%3,6) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerle ilişkin örnekler aşağıda görülmektedir:

Türkiye'yi Avrupa ve Amerikan sömürgesinden kurtarmak isterdim. Allah yolunda harcardım. Dünyayı değiştirmek isterdim. Daha güzel ve temiz bir dünya için uğraşırdım. Dünyayı gezerek kaldığım yerlerde gönüllü hekimlik yapardım. Dünyadaki bütün paralara sahip olup onları yok etmek isterdim. Türk milleti ve İslamiyet'i en yüksek seviyeye çıkarmak için uğraşırdım. Bütün insanlara ücretsiz eğitim olanağı sağlardım. Dünyada aç ve hasta insan bırakmazdım. Bütün ezilmiş halklara yardım ederdim. Dünyayı gezer barış elçiliği yapardım. Herkesin benimle aynı koşulda olması için uğraşırdım. Halkımı kurtarırdım. Misyoner olurdu. Kendimi bilime adardım. Filozof olup erdem, iyi vb. öğretilirdim. Eşim olacak insanla uzaya seyahat ederdim.

Üniversite çağı, aynı zamanda insanların ideallerinin peşinde koştuğu dönem olarak da görülebilir. Bu çağdaki bireylerin yaşama, dünyaya ve insanlığa dair ideallerinin olması ve bunları yüksek sesle dile getirmeleri gelecek açısından önemlidir. Buna karşın katılımcıların yalnızca %3,6'sının bu tür idealler beslemesi çok yoğun sorunlarla karşı karşıya oldukları şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan Abowitz ve Knox'un (2003) üniversite öğrencilerinin amaçlarına yönelik araştırmasında da öğrenciler, kendilerine verilen bir dizi yaşam amacı arasında en az önem verdikleri amaçlar bir dine bağlanmak ve kamusal yaşamda veya politikada rol oynamaktır. Son yıllarda sistemin; zenginliği, faydacı yaklaşımı öne çıkarması, gücü paraya endekslemesi ve buna bağlı olarak gençlerin idealler peşinde koşmayı gerçekçi görmemesi nedeniyle bu sonucun çıkması doğal görülebilir.

Özel üniversitede okumak. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların halen okudukları veya ilgi duydukları bir alanda, özel bir üniversitede eğitim görme hayallerini gerçekleştireceklerini ifade etmektedir. Bu kategorideki görüşler 52 katılımcı(%3,5) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelere ait birkaç örnek aşağıda verilmektedir:

Özel üniversitede okumak isterdim. Özel bir üniversitede elektronik ya da bilgisayar mühendisliği okumak isterdim. Özel bir üniversitenin işletme bölümünde okurdum. Özel üniversiteye gider, genetik mühendisliği okur ve araştırmalar yapardım. Özel üniversitede "uluslararası ilişkiler" okurdum.

Katılımcıların %3,5'inin özel bir üniversitede eğitim alma isteği, diğer sektörlerin tersine, eğitim sektöründe arzın talepten önce geldiği (Serin, 1979) gerçeğiyle açıklanabilir. Bununla birlikte bu öğrencilerin, özel üniversitelerin pek çok açıdan kamu üniversitelerine oranla daha iyi durumda oldukları varsayımından hareket ettikleri de düşünülebilir. Nitekim özel üniversitelerin artmasına paralel olarak, bu üniversitelerde öğrenim gören öğrenci sayısı da artmaktadır. Örneğin 1995-1996 öğretim yılında özel üniversitelerde toplam 9.103 öğrenci öğrenim görürken bu sayı 2005-2006 öğretim yılında 95.782 kişiye ulaşmıştır (YÖK, 2007). Başka bir ifadeyle özel üniversitede okuyan öğrenci sayısı on yılda on kat artmıştır.

Çalışmadan yaşamak. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların çalışmama, gezip eğlenme, tembellik etme, yan gelip yatma hayallerini gerçekleştireceklerini içermektedir. Bu kategorideki görüşler 44 katılımcı(%2,9) tarafından dile getirilmiştir. Bu görüşleri yansıtan ifadelerden birkaç örnek aşağıda verilmektedir:

Çalışmaksızın para yerdim, hiçbir şey yapmadan, gezip eğlenirdim. Yatar keyfime bakardım. Gün boyu yatar, tembellik yapardım. Gezer, eğlenirdim. Hiçbir şey yapmazdım, ömrümü uyumakla geçirirdim. Serseri olurdum. Gece kahvede, sabaha kadar meyhanede olmak isterim. Yan gelip yatarım. Parayı bankaya atar faizini yerdim.

Bu katılımcılar, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları halinde hiç üretmeksizin, toplumsal işbölümüne katılmaksızın aylıklık etmeyi yeğleyeceklerini belirtmektedir. Bu sonuç bir umarsızlık durumunun ifadesidir. Oysa hedefsizliğin, umarsızlığın üretimsizliği de beraberinde getireceği düşünüldüğünde, bu kişilerin çalışmayı sorumluluktan daha çok, zorunluluk olarak algıladıkları ya da paranın her kapıyı açacağı kanısını taşıdıkları söylenebilir. Atabek'in (tarihsiz, 22) de belirttiği gibi "Gerçek bir üretimi ve yaratıyı getirmeyen hiçbir çalışma insanı mutlu edemez, sadece oyalay ve geçinmesini sağlar." Bu durum, hem toplumsal yaşam hem de ülkenin geleceği açısından oldukça düşündürücüdür.

Lüks yaşam sürdürmek. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların lüks araba, yat, uçak, ev, arazi vb. araçlara

sahip olmak ve sınırsız harcama yaparak zenginlik içinde yaşamak istediklerini göstermektedir. Bu kategorideki görüşler 34 katılımcı (%2,3) tarafından ifade edilmiştir. Bu görüşlerle ilgili bazı ifadeler aşağıda verilmektedir:

İstediğim her kitabı, her kıyafeti vb. her şeyi alırdım. Çiftlik alırdım. Uçak alırdım. Lüks bir evde dostlarım ve ailemle yaşamak isterdim. Sürekli harcama, sınırsız alışveriş yapmak isterdim. Kendime bir ada alırdım. Her yerde ev alırdım.

Lüks yaşam sürdürmek isteyen bu katılımcıların, lüks yaşamın çekiciliğinin etkisinde kaldıkları, lüks yaşam sürdürerek mutlu olacaklarını sandıkları ve daha bireyci düşündükleri söylenebilir. Nitekim Armağan'ın (2004) gençler üzerine yaptığı çalışmada, gençlerin mutluluk için önemli gördükleri olgular arasında ilk sıraya parayı (%20) yerleştirdiklerini göstermektedir.

Ülkeyi terk etmek. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların ülkeyi terk edip başka bir ülkede yaşamak istediklerini ortaya koymaktadır. Bu kategorideki görüşler 32 katılımcı (%2,1) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden bazıları aşağıda verilmektedir:

Avustralya'da olmak isterdim. Paris'te sanat yönetmenliği eğitimi alarak, bu şehirde yaşamak ve güzel filmler yapmak isterdim. Avrupa'da yaşamak isterdim. Havai'de yaşamak isterdim. Türkiye'yi terk ederdim. Yurtdışında yaşamak ve mesleğimi yapmak isterdim. Geri dönmek üzere gitmek isterdim. Yurt dışında yaşamak isterdim. Tropik bir adaya gidip hayatımın sonuna kadar bir daha bu ülkeye dönmezdim.

Katılımcıların %2,1'inin bir daha geri dönmek üzere ülkeyi terk etmek istemektedir. Kazgan'ın (2004) araştırmasında, gençlerin Türkiye yerine gelişmiş bir yabancı ülkede çalışmayı ve oraya yerleşmeyi tercih edip etmeyeceklerine ilişkin bir soruya karşılık, evet (%45,4) ve hayır (%45,3) diyenlerin oranı eşit bulunmuştur. Bu durumun çeşitli nedenleri olabilir. Gençlerin daha iyi koşullarda çalışmak, yaşamak ve yeni deneyimler edinmek istemeleri, ufuklarını genişletme eğiliminde olmaları olağan bir özellik sayılabilir. Aynı çalışmada gençlerin %60,9'u gelişmiş bir ülkeye göç etme nedeni olarak, bu ülkelerin maddi koşullarının iyiliğini, %33'ü ise daha geniş demokrasi ve daha fazla özgürlüğe sahip olmalarını göstermiştir. Bu çalışmada ise ülkeyi terk etmek isteyenlerin sınırsız maddi olanaklara sahip oldukları varsayımından hareketle, terk etme nedenlerini para dışındaki etkenlere bağlamak gerekir. Bu etkenler arasında daha fazla demokrasi ve özgürlük arayışı olabileceği gibi, bu kişilerin ülkeden umutlarını kesmeleri, ülkeye küsmeleri ve yabancılaşmaları da sayılabilir.

Ülke yönetiminde söz sahibi olmak. Bu kategori, sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, katılımcıların cumhurbaşkanı, başbakan, bakan olarak ülke yönetiminde üst düzeyde söz sahibi olmak istediklerini göstermektedir. Bu kategorideki görüşler 22 katılımcı (%1,5) tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadelerden bazıları şunlardır:

Bu ülkeyi yönetmek isterdim. Cumhurbaşkanı olmak isterdim. Siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler okuyup başbakan olmak isterdim. Siyasete atılırdım. Türkiye'deki eğitim sistemini yönlendirecek konumda olmak isterdim.

Katılımcıların yalnızca %1,5'inin ülke yönetiminde söz sahibi olmak istemesi, gençlerin politikadan uzak olduklarını gösterdiği gibi oldukça da düşündürücüdür. Bu sonucun nedeni, gençlerin, Türkiye'de politika yapmanın bir maddi kazanç aracı olduğu kanısını taşıdıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu durumda sınırsız maddi olanaklara sahip olacakları varsayımıyla politikayla ilgilenmeye gereksinim duymamış olabilirler. Bir başka açıdan bu sonuç, toplumsal yapının ve eğitim sisteminin lider yetiştirme eksikliği olarak da yorumlanabilir.

Eğitim görmek istememek. Bu kategori, katılımcıların sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, üniversite öğrenimini bırakacaklarını, eğitim görmeyeceklerini vurgulamaktadır. Bu kategorideki görüşler 17 katılımcı(%1,1) tarafından ifade edilmiştir. Bu katılımcılardan bazıları "Kesinlikle üniversiteye gitmezdim.", "Okulu bırakıp iş hayatına atılırdım.", "Üniversite saçmalığından kurtulmak isterdim." ve "Okulu bıraktım." şeklinde görüşlerini açığa vurmaktadır. Bu katılımcıların üniversite eğitiminden tümüyle beklentilerini yitirdikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin eğitim görmek istememelerinin çeşitli nedenleri olabilir. Bunlar; üniversite öğreniminin beklentileri karşılayamaması olabileceği gibi, üniversitedeki olumsuz yaşantılara bir tepki olarak da düşünülebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, ne yapmak ya da ne olmak istediklerine ilişkin düşleri ya da hayalleri incelenmiştir. Araştırmadan çıkarılabilecek temel sonuç, öğrencilerin toplumun genel düşüncesi ve kültüründen çok farklı düşlerinin ya da hayallerinin olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Katılımcıların%14,9'u yardıma muhtaç kişilere ve yardım kuruluşlarına yardım etmek ve hayır işleri yapmak istemekte, yardımseverliği vurgulayarak geleneksel değerleri öne çıkartmaktadır. Katılımcıların %5,6'sı da sınırsız paraya sahip olmak istemeyerek kanaatkâr bir tutum sergilemektedir. Bu kişilerin manevi değerlere maddi değerlerden çok daha fazla önem verdikleri ya da geleneksel egemen kültüre uygun düşündükleri ve daha sade bir yaşam arzuladıkları söylenebilir. Özellikle düşlerin okul yıllarında gerçekleştirilmeye başlanması adına; üniversiteler muhtaçlara/yardım kuruluşlarına yardım edebilmeleri ve toplum yararına işler yapabilmeleri için, öğrencilere fırsatlar veren çalışma ve projeler üretmelidir.

Katılımcıların%13,7'si kendi işini kurarak işveren olmak istemektedir. Bu durum toplumda geçerli olan sosyo-ekonomik yapıya ve bu yapının yaşamda

bireylere sağladıklarına ilişkin algının bir yansıması olarak görülmektedir. Bu kişilerin sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları halinde dahi işveren olmayı düşlemeleri, sosyo-ekonomik bakımdan toplumsal statüdeki yerlerinin verdiği eziklikten olabileceği gibi güçlü olma, emretme ve işinin patronu olma arzusu da olabilir.

Katılımcıların %11,4'ü dünyayı gezmeyi hayal etmektedir. Bu durum, insanoğlunun yaşadığı gezegeni ve onun üzerindeki farklı topluluk ve kültürleri tanıma merakından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Sahip oldukları olanaklarla dünyayı gezmeye şans olamayanların, maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, bu hayallerini gerçekleştirmek istemeleri oldukça anlaşılır bir durum olarak görülmektedir.

Katılımcıların %9,1'i sosyal, sportif ve kültürel etkinlikte bulunmayı hayal etmektedir. Bu katılımcıların sportif, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikler yapabilecekleri alanlara sahip olmadıkları ya da bu tür etkinliklerle kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların %8,5'i okuduğu bölümü bitirip mesleğini yapmak istemektedir. Bu katılımcıların istedikleri alanda öğrenim gördükleri anlaşılmaktadır. Bu kişilerin mezun olduklarında mesleklerinin kendilerine toplumsal yaşamda iyi bir yer sağlayacağına, işlerini yaparak mutlu olacaklarına ve hayallerini gerçekleştireceklerine inandıkları söylenebilir.

Katılımcıların %7,6'sı yurt dışında, %3,5'i ise özel üniversitede eğitim almayı; %6,9'u da okuduğu bölümü veya üniversiteyi değiştirmeyi düşlemektedir. Bu durum istedikleri alanda daha iyi ya da daha nitelikli eğitim almak istedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların %7,1'i kariyer yapmayı hayal etmektedir. Kariyer yapmanın kişiye daha iyi bir toplumsal konum, daha çok saygı, daha iyi iş olanakları sağlayacağı düşünülmektedir. Katılımcıların %4,5'i ise kendini geliştirmek istemektedir. Bu katılımcılar yabancı dil ve bilgisayar kurslarına katılma, kitap satın alma gibi basit olan, ancak ekonomik durumlarının yetersizliği nedeniyle ulaşamadıkları sıradan etkinlikleri elde etmeyi düşlemektedir. Başka bir ifadeyle bu kişilerin hayalleri de yaşadıkları sıkıntıların çözümünden öteye geçmemektedir.

Katılımcıların %3,6'sı sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda ideallerini gerçekleştirmeye çalışacaklarını belirtmektedir. Bilindiği üzere gençlik dönemi aynı zamanda insanın ideallerinin peşinde koştuğu dönemdir. İdealleri gerçekleştirme isteğinin bu derecede düşük çıkması, giderek insanlara değer olarak ideallerden daha çok zenginlik ve paranın sunulması olabilir. Yine katılımcıların yalnızca %1,5'inin ülke yönetiminde söz sahibi olmak istemesi de az sayıda katılımcının ideallerini gerçekleştirmek istemesiyle birlikte düşünülebilir. Katılımcıların politikaya mesafeli durmalarının nedeni, Türkiye'de politik alanın gençlere yeterince açık olmaması, ülkede politika

yapmanın güçlüğü ve politikanın bir rant aracı olarak görülmesi de olabilir. Bu bakımdan öğrencilerin kendilerini geliştirme ve ideallerini gerçekleştirmelerine yönelik etkinlikler yapmalarına; düşünce, inanç ve ideolojilerini barışçıl yollarla yaşama geçirmeye çalışmalarına fırsat ve olanak tanıyan bir ortam oluşturmalıdır.

Katılımcıların %2,9'u çalışmadan yaşamayı,%2,3'ü ise lüks yaşamayı düşlemektedir. Çalışmadan yaşamak bir umarsızlık, hedefsizlik ve üretmeme durumunu ifade etmektedir. Lüks yaşamak ise her istediğine rahatça ulaşma, farklı, ayrıcalıklı, çekici bir durum yaratmaktadır. Bu kişilerin çalışmadan veya lüks yaşam sürdürerek mutlu olacaklarına inandıkları ve daha bireyci düşündükleri söylenebilir.

Katılımcıların %2,1'inin sınırsız maddi olanaklara sahip olmaları durumunda, ülkeyi terk edeceklerini vurgulamaları, bu kişilerin ülkeden umutlarını kestikleri, ülkeye küstükleri şeklinde yorumlanabileceği gibi, kendi toplumlarına yabancılaştıkları ya da daha fazla özgürlük arayışı içinde oldukları şeklinde de yorumlanabilir. Yine katılımcıların %1,1'inin üniversite eğitimini sürdürmeyecek olması da üniversiteden beklentilerini tümüyle yitirdiklerini göstermektedir.

Araştırmada ulaşılan tüm sonuçların toplumsal yaşamda baskın olan ekonomik, sosyal ve kültürel yönelimlerle uyumlu görüldüğü düşünülmektedir. Başka bir ifadeyle toplumda yaygın olarak dile getirilen görüşlerden farklılık göstermemektedir. Bu durumda üniversite öğrencilerinin düşlerinin de toplumsal ve kültürel yapıya uygun olduğu, bu yapıdan çok farklı düşler ya da hayaller kurmadıkları veya kuramadıkları söylenebilir.

Kaynakça

- Abowitz, D.A. ve Knox, D. (2003). Goals of college students: some gender differences. *College Student Journal*, 37(4), 550-556.
- Açıkgöz, K. (1988a). *Üniversite (eğitim bilimleri) öğrencilerinin eğitimlerine ilişkin görüş ve önerileri*. (Yayımlanmamış araştırma raporu), Malatya.
- Açıkgöz, K. (1988b). *Üniversite (eğitim bilimleri) öğrencilerinin eğitimlerine ilişkin beklentileri, doyum düzeyleri ve sorunları*. (Yayımlanmamış Araştırma Raporu), Malatya.
- Alemdaroğlu, A. (2005). Bir imkân olarak gençlik. *Birikim*, 196(21-30).
- Armağan, İ. (2004). *Gençlik gözüyle gençlik: 21. yüzyıl eşiğinde Türkiye gençliği*. İstanbul: Kırksrakıllar Vakfı Yayını.
- Atabek, E. (tarihsiz). *Kuşatılmış Gençlik* (2. Baskı). Altın Kitaplar.
- Aycan, Z. (1998). Endüstri ve örgüt psikolojisinde toplumsal kültürün yeri. (Ed. Suna Tevrüz). *Endüstri ve Örgüt Psikolojisi-II*. (sayfa, 21-34). Ankara: Türk Psikologlar Derneği yayını.
- Baltaş, A. (2001). *Değişimin içinden geleceğe doğru ekip çalışması ve liderlik*. (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Barnett, R. (1990). *The idea of higher education*. Buckingham: Open University Press.
- Bilgin, N. (2000). *İçerik çözümlemesi*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Crain, W.C. (1987). Erikson: Yaşamın Sekiz Evresi (25-49). *Ergenlik Psikolojisi* (Der. B. Onur, 2. Baskı). Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık.
- Çitil, M., İspir, E., Söğüt, Ö. ve Büyükkasap, E. (2006). Fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin profilleri ve başarılarını etkilediğine inandıkları faktörler; K.S.Ü. örneği. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 69-81.
- Duran, Ö. (2002). *Toplumsal kültürün örgüt kültürü ve organizasyon yapısı üzerine etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdem, F. (1996). *İşletme kültürü*. Ankara: Friedrich-Neumann Vakfı ve Akdeniz Üniversitesi Yayını.
- Erdoğan, S., Şanlı, H. S. ve Şimşek-Bekir, H. (2005). Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 479-496.
- Gündoğar, D., Gül, S. S., Uskun, E., Demirci, S. ve Keçeci, D. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordayan Etkenlerin İncelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 10(1), 14-27.
- Hofstede, G. (1993). Cultural constraints in management theories. *Academy of Management Executive*, 7(1), 81-94.

- Kazgan, G. (2004). Alan araştırmasının genel sonuçları. (Ed. G. Kazgan.). *İstanbul Gençliği: Gençlik Değerleri Araştırması* (sayfa, 31-81). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*.(2. Baskı). London: SAGE.
- Okçabol, R. (2007). Yükseköğretim sistemimiz. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Scott, P. (2002). Küreselleşme ve üniversite: 21. yüzyılın önündeki meydan okumalar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(1), 193-208.
- Serin, N. (1979). *Eğitim ekonomisi*. (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.
- Şahin, M.C. (2007). Sanayi Toplumundan Sanayi Sonrası Topluma Farklılaşan Gençlik Hallerinin Sosyolojik Görünümü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2,157-177.
- Şanlıer, N. ve Şener, H. F. (2001). Mesleki Eğitim Fakültesinin Çeşitli Bölümlerinde Okuyan Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Bölümlerden Memnun Olma Durumları ve Beklentileri. *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, (1.cilt), 7-9 Haziran 2001. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Şişman, M. (2002). *Örgütler ve kültürler*. Ankara: Pegem.
- TDK (2009). *Türkçe sözlük*.(10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tuncay, S. (2000). Türkiye’de gençlik sorunlarının psikolojik boyutu. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(1).
- Umbach, P.D. ve Porter, S.R. (2002). How do academic departments impact student satisfaction? Understanding the contextual effects of departments. *Research in Higher Education*, 43(2), 209-234.
- Yaylalı, M., Oktay, E., Özen, Ü., Akan, Y., Özer, H., Kızıltan, A., Naralan, A., Doğan, E.M., Özçomak, M.S. ve Aktürk, E. (2006). *Üniversite gençliğinin sosyo-ekonomik profili araştırması*. Erzurum Atatürk Üniversitesi Yayın No: 955.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK (1998). *Üniversite öğrencileri aile gelirleri, eğitim harcamaları, mali yardım ve iş beklentileri araştırması*. 03.11.2009 tarihinde <http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/ailegel.html> adresinden elde edildi.
- YÖK (2007). *Vakıf üniversiteleri raporu*. 11.03.2009 tarihinde http://www.yok.gov.tr/duyuru/vakif_rap.pdf adresinden elde edildi.